

Milan Vincetič

Blaž Lukan: *Sentence o dihanju.*

Ljubljana: Mladinska knjiga (zbirka Nova slovenska knjiga), 2010.

Znanstveniki, predvsem matematiki in fiziki, dokazujejo, da je svet zamrežen v kakšnih ducat dimenzij, Stephen Hawking (1942) ga menda vidi v več kot štirih, kot jih povečini razločujemo navadniki, poezija, ki da je (še?) kraljica besedne umetnosti, pa meje/dimenzije med vidnim, nevidnim in slutenim še bolj zabrisuje ali jih celo preskakuje. Semantična paleta umetnostnega jezika, oziroma boljše rečeno pesniških podob, je že zdavnaj prestopila de Saussurov rubikon, besedne zveze v sodobni poeziji, ki se od francoskih simbolistov dalje nagiba k hermetizmu, pa začnejo predvsem vznemirjati s svojo paralogiko, ki se seveda oddaljuje od “označenega”.

Ob tem Blaž Lukan v svoji najnovejši pesniški knjigi *Sentence o dihanju* pomenljivo zapiše v pesmi *Tenka črta*: “Med nekom / in nikomer / tenka črta, / korak po njej / naj bo odločen. /.../ Eno je vse, / vse ni eno. / Nekdo ni nihče / in nihče je nekdo. / Tenka linija zavija / ostro v levo, / ravnotežje je znak zaupanja / v nujnost padca. /.../ Med nekom / in nikomer / temeljna vseenost. /.../ Nekdo in nihče, / oba zanikana, / prvi je *ne* / in drugi je *ni*, / *ne*, nikogar *ni*. / Logika jezika / je peklenska.” Navedeni verzi iz omenjene pesmi, v kateri pesnik poudari, “naj biblični patos / zamenja temeljna / vseenost”, relativizirajo dogmatično resnico, tudi zaklinjanje na čute in čutnost, kajti prava resnica so “notranja tla telesa”. Živeti torej ne pomeni bivati ali misliti, živeti pomeni dihati “vase prostor”, v katerem se “vsak zvok zgosti v kroglico tišine”, ki nastopa v Lukanovi poeziji kot lastno “oddaljevanje od najnižje točke dneva globoko v noč”, ki je še najbližje stanju med budnostjo in snom. Prav takrat namreč speči še diha v “negativu tišine” in hkrati skozi prosojne veke že zajema obrise, ki pa jih “budnost vse vzame, vse naredi vidno”. V tej jutranji nemoči mnogokrat vzide “beseda feniks”, kajti “beseda rodi besedo, / rojstvo iz pepela”, hkrati pa poudari, “(d)a vsaka beseda ni beseda, / beseda je težka”. Tudi

besede v tej poeziji so "težke", so plazma, tudi magma, zdi se, da polzijo izza mlečnega stekla, za katerim se rišejo konture hrbtov, ki so še vroči od noči in sanj ter mehki od prebujanja, vedute mest (Trst, Ljubljana, Granada), vonji letnih časov, od nekod se oglašajo znova stišani koraki, se prisenci stvarnik in njuno dihanje prevetri s skepsa ter zavedanjem, da "ni nas dovolj, / nekdo drug (namreč) skozi naša usta kriči".

Kdo je ta drug? Katerih nas ni dovolj? To so vrata vprašanj, na katera je bilo tisočkrat potrkan, vendar so le tu in tam za las odtrznila. Je bila mitološka/svetopisemska geneza sveta res tako polna napak, da jih moramo odplačevati in priklicati celo "najtišjega stvarnika" v sebi, čeprav se zavedamo, da bomo smešni, češ "kateri stvarnik pa ni smešen"? Blaž Lukan ne verjame Resnici kot taki, vsa odkritja in tehnološke izboljšave so zanj kot "hip jasnine", ki nas ne bo odrešil dediščine niti potovanja krvi in še manj človekove lažne zaverovanosti v lastno demiurgično moč. Umetniku ali znanstveniku torej ostaja zgolj potrpežljivo bedenje nad stvarmi, zaradi katerih "se mu v grlu (mnogokrat) zatakne beseda". Ali kot pravi pesnik: "Iz poteka časa ni mogoče sklepati ničesar končnega. / Stebla nihajo v vetru do onemoglosti, a najhuje / trpi zemlja, v katero so za vselej zasajena. / V dvigu dlani proti čelu je več smisla kot v bivanju / insekta, a kdo sem sploh jaz, da lahko to izrečem", kajti "deljivost ni samoumevna, podvajanje je pogostejše". Vse je torej, predvsem pa ljubezensko razmerje, zaklenjeno v krožeči "vmesni čas", ko "druži naju isti čas, le poti so druge". In še: "Oba razumeva neslišnost: / jaz jo prevajam v pisavo, ti v vijuge. /.../ Na mojem hrbtu ždi, kar prihaja, / na tvojem, kar je odšlo. /.../ Zdi se, kot da za naju ni bilo nobenega prostora, / a sva si ga našla: jaz ga srkam vase, ti razmikaš. /.../ Vraščena sva v tla z zračnimi koreninami. / Vidiva vedno globlje vase. / Iz ust nama veje ista topla sapa, / zaradi nje naju kdo kdaj ujame v objektiv: / grobo zrnata, ponosna na soliden vmesni čas."

Lukanovo poezijo, nabito z ekspresivno govorico, ki polni predvsem daljše pesmi z zasekanim pripovednim ritmom, preveva predvsem dvom. Dvom o stvareh, kot sam pravi v pesmi z enakim naslovom, kajti "stvari polzijo iz rok", pa tudi "šestina vsega, kar v življenju rečemo, se nam maščuje, / vse drugo je brez milosti zapisano pozabi". Pozabi, ki se vedno znova ponavlja tako z istimi akterji kot z inventarjem. "Čas je zaklenjen," pravi v pesmi *V obratu*, "in vsakdo nosi okrog vratu svoj ključ / in ni druge bližine kot tista, / rahlo razmaknjena, ko se stakneta spomin in resnica, / telo in senca, / želja in njeno tiho odhajanje / na drugo stran časa, / brez besed, / v neskončnem obratu". Ki te poseša ali odvrže, četudi si še tako "navpičen" (živ, op. p.), saj si navsezadnje "samo privid, privid privida",

ki ga morda nekdo “z enim očesom gleda”. S tretjim? Božjim? S tistim, ki zablodi v neslutene dimenzije sveta, v “peti spol”, v neodkriti element, v “pasjo slepoto” ali v odsotnost Vsega?

In v tej odsotnosti je največ Vsega. Tega, čemur pravimo neizrekljivo, tega, kar se nastrga v Lukanovi poeziji v “tesnem objemu hipa jasnine in slike sveta”, hipa, ki naj bi trajal kot “stavek, (ki) se z jezika zlije kakor curek slin ali zračni tok, neslišno”. In Lukanova poezija v resnici prihaja iz najgloblje neslišnosti, čeprav še zdaleč ni neslišna. Je kot dihanje prebujajočega se telesa, v katerem se “oglaša napetost, nakopičena v drobovju”. Poezija, ki nagovarja s svojim “prepoznavnim tonom”, ki seveda ne sme ostati spregledan. In tudi ne bo, čeprav, vsaj po mojem mnenju, tokratna poezija po izpovedni moči ni presegla prejšnje pesnikove zbirke.